

Дзіця з інваліднасцю - паняцце

Соф'я Сянькоўская кажа, што ў адпаведнасці з Канвенцыяй аб правах дзіцяці дзеці з інваліднасцю - гэта дзеці, якія маюць цяжкія ў адаптацыі да ўмоваў жыцця [1].

У Законе аб прафесійнай і сацыяльнай рэабілітацыі і працаўладкаванні людзей з інваліднасцю гаворыцца, што «дзіця з інваліднасцю - гэта асоба да 16 гадоў з фізічным або разумовым парушэннем, якія доўжацца больш за 12 месяцаў, звязаныя з прыроджаным, доўгім паталагічным станам, хваробай або пашкоджаннем арганізма, што выклікаюць неабходнасць прадастаўлення ёй поўнай апекі ці дапамогі ў задавальненні асноўных жыццёвых патрэбаў такім чынам, каб павялічыць самастойнасць, уласціваю для людзей дадзенага ўзросту» [2].

Марыя Баркоўска ў сваёй публікацыі прапануе вызначэнне, дадзенае Сусветнай арганізацыяй аховы здароўя: «дзіця з інваліднасцю - гэта дзіця, якое без асаблівай старонняй дапамогі з'яўляецца працягла, цалкам або ў значнай ступені няздольным ўдзельнічаць у жыцці групы нарматыпавых і здаровых аднагодкаў» [3].

Такім чынам, першасныя цяжкія (зніжэнне функцыянавання ў псіхафізічнай сферы ў дзіцяці з інваліднасцю) без неабходнай падтрымкі прыводзяць да другасных парушэнняў, такіх як затрымка псіхафізічнага развіцця, цяжкія ў навучанні, парушэнні ў эмацыйнай і асобаснай сферы, у цэлым да цяжкасцяў у сацыяльнай адаптацыі.

Дзеці і падлеткі з інваліднасцю маюць асаблівыя адукацыйныя патрэбы (у сувязі са сваім асаблівым псіхафізічным развіццём) і псіхасацыяльныя патрэбы (як у нарматыпавых аднагодкаў), якія павінны своечасова задавальняцца з мэтай прадухілення непажаданых пабочных наступстваў.

Права на задавальненне патрэбаў дзяцей з інваліднасцю гарантавана Асамблеяй Арганізацыі Аб'яднаных Нацый па правах людзей з інваліднасцю, ратыфікавана ў Польшчы ў 2012 годзе і канкрэтызавана рознымі заканадаўчымі актамі ўнутры краіны (напрыклад, Законам аб роўных магчымасцях для людзей з інваліднасцю ў Рэспубліцы Польшча) [4].

Для задавальнення гэтых патрэб дзецям і падлеткам з інваліднасцю неабходна прадаставіць адукацыйную, псіхасацыяльных, тэхнічную, эмацыйную, каштоўнасную падтрымку, адэкватную псіхоматорную карэкцыю, добры дзённы догляд, забавы, адпаведныя ўзросту і ўзроўню псіхічнага і рухальнага развіцця, інфармацыйную і матэрыяльную падтрымку іх бацькам [1, 3, 5, 6].

Прадастаўленне розных відаў падтрымкі дзецям і моладзі з інваліднасцю і іх бацькам звязана з рэалізацыяй розных формаў і відаў дзейнасці:

- стварэнне лячэбна-рэабілітацыйных і псіхалага-лагапедычных груп у навучальных установах;
- ўзгадненне праграм, стандартаў, формаў, сродкаў і метадаў работы з індывідуальнымі патрэбамі асобы, якому аказваецца падтрымка;
- забеспячэнне магчымасці выкарыстання дапамогі асістэнта, які суправаджае дзіця з інваліднасцю;
- ліквідацыя архітэктурных бар'ераў, адаптацыя тэхнічнага абсталявання ў адпаведнасці з тыпам інваліднасці, магчымасцямі і абмежаваннямі дзяцей з інваліднасцю, стварэнне ўмоў для поўнага доступу ў памяшканні і транспарт, прадастаўленне дапаможнага і рэабілітацыйнага абсталявання;
- неабходная кваліфікацыя персаналу адукацыйных і рэабілітацыйных устаноў;
- дзеянні, скіраваныя на ліквідацыю псіхалагічных бар'ераў норматыпавых людзей у стаўленні да праблемы інваліднасці шляхам пашырэння ведаў аб праблемах людзей з інваліднасцю;
- стварэнне ўмоў для актыўнага ўдзелу дзяцей і падлеткаў з інваліднасцю ў агульнадаступных культурных, спартыўных, забаўляльных і турыстычных мерапрыемствах;
- правядзенне ранняй дыягностыкі інваліднасці з прагнозам будучага развіцця;
- арганізацыя спецыялізаваных заняткаў (рэабілітацыйных, карэкцыйна-кампенсаторных, лагапедычных, сацыяльна-тэрапеўтычных і інш.);
- стварэнне сістэмных інфармацыйных праграм, накіраваных на аказанне дапамогі бацькам дзяцей і моладзі з інваліднасцю, спецыялістам, якія працуюць з імі (у сферы атрымання інфармацыі аб праблемах людзей з абмежаванымі магчымасцямі, установах, службах і арганізацыях, якія займаюцца рознымі аспектамі інваліднасці, рэабілітацыі, адукацыі, інтэграцыі ў грамадства);
- рэалізацыя індывідуальнай і агульнадзяржаўнай праграмы рэабілітацыі, якая прадугледжвае ранняе вядзенне, комплекснасць і бесперапыннасць лячэння і рэабілітацыі;
- арганізацыя і правядзенне летнікаў (рэабілітацыйных, рэабілітацыйна - адукацыйных, ранняга ўмяшання для дзяцей ранняга ўзросту, сямейных, інтэграцыйных, рэкрэацыйных, з мастацкай і спартыўнай праграмай);

- стварэнне адукацыйных і тэрапеўтычных цэнтраў на ўзроўні раёнаў і абласцей, накіраваных на аказанне ўсебаковай дапамогі дзецям і моладзі з інваліднасцю і іх бацькам;
- навучанне бацькоў метадам лячэння, рэабілітацыі, выхавання, адукацыі і догляду за дзецьмі;
- арганізацыя вольнага часу дзяцей і моладзі з інваліднасцю з дапамогай выкарыстання пластычнага мастацтва, музычнай тэрапіі, тэрапіі з дапамогай зносін з жывёламі і іншых відаў дзейнасці, якія не толькі задавальняюць патрэбу ў гульні, але таксама спрыяюць развіццю псіхічных працэсаў і рухальных навыкаў, раскрываюць творчы патэнцыял, фармуюць грамадскае прызнанне людзей з абмежаванымі магчымасцямі з боку норматывовых аднагодкаў, бацькоў у сувязі з атрыманымі дасягненнямі, прадметамі дзейнасці [3, 5, 7, 8, 9, 10, 11].

У Польшчы рэабілітацыя дзяцей, падлеткаў з інваліднасцю можа праводзіцца у хатніх умовах або ў рэабілітацыйных установах: бальніцах, паліклініках, рэабілітацыйных клініках, санаторыях, спецыяльных дзіцячых садках, школах (агульнаадукацыйных, спецыяльных, інтэграваных), рэабілітацыйных цэнтрах, цэнтрах вольнага часу і рэабілітацыі, вучэбна-рэабілітацыйных цэнтрах, спецыяльных адукацыйных, тэрапеўтычных клубах, на семінарах па працатэрапіі і інш. Там працуюць лекары (у тым ліку педыятры са спецыялізацыяй ў галіне рэабілітацыі), настаўнікі, спецыяльныя педагогі (у вобласці тэрапеўтычнай педагогікі, сурдапедагогікі, тыфлапедагогікі, олигофренопедагогікі, лагапедыі), псіхолагі, спецыялісты па кінезітэрапіі, музычныя і арт-тэрапеўты, сацыяльныя работнікі і інш. [7].

Дзеці з інваліднасцю могуць быць залічаныя да апекі, выхавання і спецыяльнай адукацыі ў дзяржаўныя псіхолага-педагагічныя кансультацыйныя цэнтры і недзяржаўныя кансультацыйныя цэнтры [1].

Соф'я Сянькоўская адзначае, што з пункту гледжання навучальнасці дзяцей з інваліднасцю вылучаюць дзяцей, здольных да навучання ў поўным аб'ёме (пры ўмове выкарыстання спецыяльных метадаў і прыёмаў), і дзяцей з магчымасцю частковага навучання. Да другой групы адносяць дзяцей з інтэлектуальнай недастатковасцю лёгкай ступені (яны сканчаюць спецыяльную пачатковую і прафесійную школу), невідушчых, неслышачых, з рухальнай інваліднасцю ў спалучэнні з інтэлектуальнай недастатковасцю, з інтэлектуальнай недастатковасцю ўмеранай і выяўнай ступені (вучацца ў так званых школах жыцця) [1].

Пазней для дарослых людзей з інваліднасцю ў Польшчы існуе практыка арганізацыі «майстэрняў тэрапіі з дапамогай розных заняткаў», якія прадугледжваюць правядзенне мерапрыемстваў у галіне прафесійнай

рэабілітацыі і прафесійнай падрыхтоўкі, раскрыцця творчых здольнасцяў, захавання і развіцця сфармаваных уменняў і навыкаў у розных функцыянальных сферах для таго, каб даць магчымасць людзям з інваліднасцю быць як мага больш незалежнымі [7, 12].

У Польшчы дзейнасць у галіне дыягностыкі і прафілактыкі інваліднасці, рэабілітацыі, адукацыі, інтэграцыі людзей з інваліднасцю, аказання ім і іх сем'ям інфармацыйных паслуг можа ажыццяўляцца не толькі ва ўмовах дзяржаўных устаноў, але і фондамі, асацыяцыямі, недзяржаўнымі арганізацыямі і групамі самадапамогі [1, 7].

Бібліяграфія:

1. Sękowska Z.: Wprowadzenie do pedagogiki specjalnej. Warszawa. 2001, 35, 58, 56, 28, 55, 26-27, 27-28.
2. Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osoby niepełnosprawnej, 2, 3, 5.
3. Borkowska M.: Współczesne podejście do usprawniania dzieci z zaburzeniami psychoruchowymi z uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego. Niema dzieci bez szans. Bogdaszewski J. Warszawa. 2008, 247, 247-248, 246.
4. Bogdaszewski J.: Prawa osób niepełnosprawnych. Przyjaciół dziecka. Pismo Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. 2012, 1-6 (640-645), 23-24.
5. Cylikowska-Nowak M.: Dziecko w wieku przedszkolnym ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi – kilka uwag na temat wspierania rozwoju. Dziecko niepełnosprawne. Narzędzia diagnostyczne i terapeutyczne / pod redakcją Samborskiego W., Gajewskiej E. Poznań. 2009, 74-75.
6. Kirenko J, Lesiewicz J.: Wykorzystanie Kwestionariusza Wsparcia Społecznego w badaniu osób niepełnosprawnych. Problemy pedagogiki specjalnej w okresie przemian społecznych. Red. A. Pileckiego. Lublin. 2002, 76-77, 78, 75, 75-76, 77, 76.
7. Bogdaszewski J.: Propozycja projektu ustawy. Ustawa o równości szans Osób niepełnosprawnych. Wrocław. 2008, 3, 1, 1-2, 16-17, 27, 29, 3-4, 7, 34, 11, 15-16, 8-10, 7, 16, 5, 7-8, 4-5, 8, 14, 2.

8. Problemy pedagogiki specjalnej w okresie przemian społecznych. Red. A. Pileckiego. Lublin. 2002, 6.
9. Cylulko P. Dziecko niepełnosprawne – czas wolny – muzykoterapia. Podmiot Sztuka – Terapia – Edukacja. Rozwijanie potencjału twórczego. Red. M. Cyłkowskiej-Nowak, J. Imielskiej, E. Kasperek-Golimowskiej. Poznań. 2012, 32-45.
10. Bugajska-Bigos I.: Stymulowanie wrażliwości artystycznej oraz kreatywności wśród dzieci i młodzieży z wykorzystaniem akcji plastycznej (terapeutyczna rola sztuki na zajęciach integracyjnych z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych). Podmiot Sztuka– Terapia – Edukacja. Rozwijanie potencjału twórczego. Red. M. Cyłkowskiej-Nowak, J. Imielskiej, E. Kasperek-Golimowskiej. Poznań. 2012, 164-176.
11. Nawrocka J.: Dogoterapia jako metoda wspomagania rehabilitacji dziecka z zaburzeniami rozwoju. Narzędzia diagnostyczne i terapeutyczne / pod redakcją Samborskiego W., Gajewskiej E. Poznań. 2009, 125-134.
12. Bogdaszewski J.: Niema dzieci bez szans. Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Warszawa. 2008, 171, 13-17, 242, 13, 237-245, 299-302, 18-26, 172, 175, 178, 179, 180, 183, 186, 188.